

УДК 378. 094+371

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ

Лісна-Міський Н.Є.,
викладач кафедри педіатричних (клінічних) дисциплін
ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства
та лабораторної медицини ім. А. Крупинського»,
аспірант
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

У статті проаналізовано загальні підходи до сутності професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи. Головна увага зосереджена на аналізі змісту наукових дефініцій «компетентність» та «професійна компетентність». Досліджено перспективні шляхи вдосконалення освітнього процесу в медичних інститутах, які готують кваліфікований сестринський персонал на основі впровадження прaxeологічного підходу.

Ключові слова: *бакалаври сестринської справи, компетентність, професійна компетентність, прaxeологічний підхід.*

В статье проанализированы общие подходы к сущности профессиональной подготовки будущих специалистов сестринского дела. Главное внимание сосредоточено на анализе содержания научных дефиниций «компетентность» и «профессиональная компетентность». Исследованы перспективные пути совершенствования образовательного процесса в медицинских институтах, готовящих квалифицированный сестринский персонал на основе внедрения прaxeологического подхода.

Ключевые слова: *бакалавры сестринского дела, профессиональная подготовка, компетентность, профессиональная компетентность, прaxeологический подход.*

Lisna-Miskiv N.E. GENERAL CHARACTERISTICS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF NURSING

The article analyzes the general approaches to the essence of professional training of future specialists of nursing. The main focus is on the analysis of the content of scientific definitions such as «competence» and «professional competence». Prospective ways of improving the educational process in medical institutions that train qualified nursing staff on the basis of the introduction of praxeological approach were investigated.

Key words: *bachelors of nursing, professional training, competence, professional competence, praxeological approach.*

Постановка проблеми. Для того, що отримати кваліфіковану медичну допомогу в майбутньому, необхідно вже сьогодні провести суттєву модернізацію вітчизняної системи професійної підготовки фахівців у ВНЗ. Насамперед, суттєві зміни мають торкнутися вдосконалення теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи. Адже сестринський персонал нині становить найчисленнішу категорію працівників охорони здоров'я, а тому саме вони розглядаються як цінний кадровий ресурс, що має суттєвий вплив на для задоволення потреб населення в доступній та якісній медичній допомозі.

Відзначимо, що в нашій державі прийнято ряд вагомих документів, які спрямовані на вдосконалення професійної освіти медичних фахівців (Наказ МОЗ України «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування»; постанова КМ України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної

рамки кваліфікацій»; розпорядження КМ від 15.09.2014 р. № 527 «Про Концепцію побудови нової національної системи охорони здоров'я України»). Зокрема, в Концепції побудови нової національної системи охорони здоров'я України [7] відзначено, що «...на сьогодні існують глибинні проблеми в охороні здоров'я, які не дозволяють створити в Україні стійку та водночас чутливу до змін у потребах населення систему медичного обслуговування» [7, с. 1]. Так, у цьому документі акцентовано увагу на тому, що однією з найбільших проблем є наступний фактор: «Система кадрового забезпечення є недосконалою, оскільки якість підготовки та підвищення рівнів кваліфікації контролюється формально, відсутня система безперервного професійного розвитку медичних працівників».

Нині головним фактором підвищення якості професійної підготовки фахівців сестринської справи в медичних інститутах та коледжах має виступати компетентність,

що базується на загальнотеоретичних інваріантних знаннях, які сприяють цілісному розумінні наукової картини світу, формують інтелект, сприяють творчій самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що нині науковцями (Н. Дуб, П. Кузьмінський, М. Шегедин та ін.) поглиблено вивчені теоретичні та практичні питання реформування медсестринської освіти. У публікаціях П. Сидоренка, Т. Тимошук, Т. Чернищенко висвітлені особливості становлення медсестринської освіти в Україні та зарубіжних країнах.

Встановлено, що в дисертаційних дослідженнях останніх п'яти років досить ґрунтовно розкрито теоретичні та практичні підходи до вдосконалення професійної підготовки медичних фахівців, висвітлені педагогічні концепції організації освітнього процесу в медичних закладах. Так, теоретичні та практичні питання формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи в процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін були в центрі уваги в дисертаційному дослідженні Л. Борисюк (2016 р.) [2]. Як свідчить автореферат, своє дисертаційне дослідження М. Демянчук (2015 р.) [4] присвятив аналізу підготовки бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. У дисертаційному дослідженні Ю. Колісник-Гуменюк (2012 р.) [6] розкрито теоретичні та практичні підходи до формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах.

Однак можемо констатувати, що означені публікації не повною мірою висвітлюють психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи. Нині потребують більш ґрунтовного висвітлення питання, що відображають методи та форми формування професійної компетентності на основі впровадження педагогічних інновацій у підготовку майбутніх фахівців сестринської справи. Поза увагою науковців залишилися проблеми, пов'язанні з впровадженням праксеологічного підходу у фахову підготовку студентів, що здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» у медичних інститутах та коледжах. Саме ці аспекти покладено в основу написання статті.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати загальні педагогічні проблеми, які існують у професійній підготовці майбутніх фахівців сестринської справи та дослідити перспективні шляхи вдоскона-

лення освітнього процесу в медичних інститутах, які готують кваліфікований сестринський персонал.

Виклад основного матеріалу. В останні роки українське суспільство має змогу спостерігати певне зростання дефіцитності медичних послуг, зниження якості медичної допомоги, що в сукупності призводить до негативних тенденцій в сфері охорони здоров'я. З огляду на ці факти особливо актуальною є проблема підвищення ефективності медичної допомоги населенню. І це в деякій мірі можна досягти шляхом якісної зміни психолого-педагогічних підходів до організації професійної підготовки фахівців сестринської справи. Медична сестра постійно знаходиться поруч із пацієнтами, саме від неї залежить, не тільки догляд за хворими, а й, в остаточному підсумку, їхнє одужання.

У системі охорони здоров'я саме фахівцям із середньою медичною освітою відводиться вагомий роль, а тому до них ставляться конкретні професійні завдання. Однак непорушним залишається один факт: фахівці сестринської справи мають виступати в ролі кваліфікованих помічників лікарів. Як показує світова практика, раціональне використання сестринських кадрів зумовить значне поліпшення якості та доступності медичної допомоги. Нині сестринській практиці повинні бути притаманні такі риси, як доступність, різноплановість діяльності, орієнтованість на окремого пацієнта та всю сім'ю.

Погоджуємося з визначенням, яке представлено в підручнику під авторством М. Шегедин [13], про те, що «сестринська справа – це складова частина системи охорони здоров'я, яка спрямована на вирішення проблем індивідуального та громадського здоров'я населення в мінливих умовах навколишнього середовища. Сестринська справа включає в себе діяльність із зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, надання психосоціальної допомоги особам, які мають фізичні та (або) психічні захворювання, а також непрацездатним усіх вікових груп; охоплює фізичні, інтелектуальні та соціальні аспекти життя в тій мірі, в якій вони впливають на здоров'я, виникнення хвороби, непрацездатність та смерть» [13, с. 6]. Подібні позиції декларують О. Булаєвська [3] та Н. Пасечко [11], які розглядають сестринську справу як:

– галузь знань і професійну діяльність із догляду за хворими; академічну (навчальну) дисципліну; прикладну дисципліну, що заснована на знаннях і навичках, охоплює дидактичну та клінічну підготовку; професійну сестринську практику [3];

– особливу самостійну професію, яка «володіє достатнім потенціалом, щоб стати врівень із лікувальною справою» [11, с. 7].

Встановлено той факт, що в останні десятиліття увага науковців перемістилася з опису функцій та умінь фахівців сестринської справи на формування в них компетентності. Причому нині загальна тенденція сучасної системи професійної підготовки фахівців теж носить схожу назву – «компетентнісна освіта». У цьому контексті доцільно з'ясувати сутність наукових термінів «компетентність» та «професійна компетентність», а також проаналізувати загальні аспекти їх формування в майбутніх фахівців сестринської справи під час професійної підготовки в коледжах та інститутах.

У процесі дослідження було встановлено відсутність одностайності щодо трактування сутності наукової дефініції «компетентність». Так, «компетентність», у баченні Г. Вайлера та Я. Лефстеда, виступає в якості інтегративної характеристики, яка об'єднує інтелектуальні, моральні, соціальні, естетичні та інші аспекти знань і вмінь. Розвиток компетентності безпосередньо передбачає отримання особистістю соціального досвіду. До прикладу, під компетентністю В. Сітарова [12] розуміє сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), які необхідні для якісної продуктивної діяльності.

Можна констатувати, що більшість науковців у своїх роботах визначають компетентність як загальну здатність особистості, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, які отримані завдяки професійній підготовці. Тобто в найбільш загальному розумінні компетентність передбачає сукупність якостей особистості, а також сформованість у неї теоретичних знань, розвиток практичних умінь і навичок, які в комплексі допомагають людині діяти в різних, у тому числі й у нових для неї ситуаціях.

У баченні Н. Мачинської [8] «професійна компетентність – це базова характеристика діяльності фахівця, що відображає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти, має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення» [8, с. 127]. Науковець переконливо доводить, що професійна компетентність містить знання та вміння з різнобічних сфер життєдіяльності, що необхідні для формування вмінь у галузі здійснення професійної діяльності творчого рівня.

Під професійною компетентністю ми розуміємо сукупність якостей особистості та професійних умінь і навичок, які допомагають здійснювати професійну діяльність,

самостійно приймаючи рішення, що стосуються реалізації професійних функцій та обов'язків. Об'єктивні потреби суспільства диктують необхідність підвищення професійної компетентності фахівців сестринської справи на етапі їх навчання в медичних інститутах та коледжах. Введення Державних освітніх стандартів передбачають перегляд змісту професійної підготовки, розробку якісно нових методів навчання, впровадження педагогічних інновацій, що відповідають сучасним вимогам організації освітнього процесу, спрямованого на формування професіоналізму.

Погоджуємося із М. Дем'янчуком у тому, що «...цілеспрямована організація освітнього процесу з метою реалізації компетентнісного підходу до підготовки бакалаврів сестринської справи потребує врахування світових тенденцій і державних підходів у навчанні медичних сестер, фундаментальних досліджень і наукових досягнень у реалізації сучасних напрямів оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ медичного спрямування» [4, с. 11].

Сьогодні запропоновано значний арсенал психолого-педагогічних підходів до формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи. Коротко проаналізуємо бачення українських науковців щодо питань формування загальної та професійної компетентності медичних сестер, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», навчаючись у медичних закладах II та III рівнів акредитації.

Так, для оптимізації процесу формування професійної компетентності медичних сестер І. Мельничук [9] пропонує впровадити виважені підходи до організації дистанційного навчання. Дистанційна освіта спрямована на осмислення перспективності змісту навчальних програм та курсів, які вивчають студенти. У публікації А. Невмержицької [10, с. 142] наведено практичні аргументи щодо доцільності інтеграції фундаментальної та фахової підготовки. Саме такі підходи науковець вважає найбільш оптимальними для формування в студентів системи теоретичних знань, які покладені в основу базових медичних категорій. Така інтеграція сприяє гуманізації освітнього процесу на основі синтезу теоретичних знань і практичного досвіду. Повністю погоджуємося з висновком С. Каратаєвої [5] щодо необхідності використання активних методів навчання в професійній підготовці медичних сестер з ОКР «бакалавр».

Поряд із запропонованими підходами та методами, які впливають на формування професійної компетентності майбутніх

медичних сестер-бакалаврів, вагому роль відіграє впровадження праксеологічного підходу. Його використання в найбільш загальній площині дозволяє вивчити методи здійснення ефективної дії, скласти рекомендації для оптимізації освітнього процесу. Практиологічний підхід дозволяє вивчати діяльність конкретного суб'єкта. Із цієї точки зору праксеологічний підхід являє інтерес для будь-якої сфери людської діяльності, в тому числі й для медичної. На основі цього підходу відбувається безпосередня орієнтація освітнього процесу в медичних навчальних закладах на практичну спрямованість, яка передбачає використання практико-зорієнтованих завдань у контексті майбутньої професійної діяльності студентів, які здобувають ОКР бакалавр сестринської справи.

Обираючи праксеологічний підхід, ми виходили з тих міркувань, що результативність освітньої діяльності студентів у медичних інститутах та коледжах має відповідати раціональності, продуктивності, економічності, енергійності та інтенсивності. Отже, осмислення результативності процесу формування професійної компетентності бакалаврів сестринської справи з точки зору праксеологічного підходу передбачає усвідомлення результатів щодо завершеної діяльності в кожний конкретний проміжок часу та розвиток уявлень про якість, ефективність, успішність, продуктивність, конструктивність, корисність практичної підготовки.

Центральну роль у праксеологічному підході, на думку Ю. Богоявленської [1], відіграє діяльність, яка визначає загальну ціль освітнього процесу та показує, наскільки загальні знання студентів змогли перетворитися в безпосередні виробничі уміння та навички. Таким чином, нині необхідно суттєво посилити практичний аспект професійної підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи можна саме на основі впровадження в освітній процес праксеологічного підходу. У практичному сенсі це передбачає інтеграцію процесів формування теоретичних знань із розвитком практичних умінь і навичок, що забезпечує підвищення дієвості отриманих студентами знань.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка кваліфікованого сестринського персоналу, що відбувається в медичних інститутах та коледжах, повинна бути спрямована на формування таких фахівців, які володіють глибокими теоретичними знаннями і практичними вміннями й навичками. Освітній процес повинен бути підпорядкований формуванню в майбутніх фахівців професійної компетентності. Вважаємо,

що подальший розвиток ефективної освіти фахівців сестринської справи на засадах праксеологічного підходу в Україні внесе гідний вклад у вирішення завдань структурних перетворень галузі з охорони здоров'я всієї української нації.

Перспективи подальших досліджень будуть присвячені вивченню інноваційних методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи під час фахової підготовки на засадах праксеологічного підходу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богоявленська Ю. Практиологічні підходи менеджменту (теоретичне дослідження): Закінчення / Ю. Богоявленська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 59–4.
2. Борисюк Л.О. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.О. Борисюк ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – Хмельницький, 2016. – 20 с.
3. Булаєвська О.В. Складова професійної діяльності середнього медичного персоналу: професійне спілкування / О.В. Булаєвська // Зб. наук. праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки. – 2011. – № 60. – С. 124–127.
4. Демянчук М.Р. Підготовка бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М.Р. Демянчук ; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2015. – 20 с.
5. Каратєєва С.Ю. Активні методи практичного навчання іноземних студентів за спеціальністю «Сестринська справа» (ОКР – бакалавр) з дисципліни «Клінічне медсестринство в хірургії» / С.Ю. Каратєєва, О.Й. Хомко // Буковинський медичний вісник. – 2013. – № 4(68). – Том 17. – С. 228–230.
6. Колісник-Гуменюк Ю.І. Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах : дис. .... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю.І. Колісник-Гуменюк; Вінницький державний педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2012. – 200 с.
7. Концепція побудови нової національної системи охорони здоров'я України (розпорядження Кабінету Міністрів від 15.09.2014 р. № 527) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/docfiles/Pro_20140527_0_dod.pdf.
8. Мачинська Н.І. Психологічна компетентність – необхідна складова професійної компетентності майбутнього фахівця / Н.І. Мачинська // Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах. – 2013. – № 1(1) – С. 125–130.
9. Мельничук І.М. Актуальність використання дистанційного навчання при підготовці медичних сестер-магістрів у США / І.М. Мельничук, О.М. Намісник // Науковий огляд. – 2014. – № 2(3). – Ч. II. – С. 86–92.

10. Невмержицька А.Л. Роль і місце технічної складової в системі професійної підготовки молодшого медичного спеціаліста / А.Л. Невмержицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 1. – С. 141–144.

11. Пасечко Н.В. Основи сестринської справи / Н.В. Пасечко, М.О. Лемке, П.Є. Мазур. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. – 544 с.

12. Ситарова В.А. Дидактика. Пособие для практических занятий : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 352 с.

13. Шегедин М.Б. Медсестринство в Україні / М.Б. Шегедин. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. – 280 с.

УДК 378.147.134: 37.013.77

ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Манжос Е.О., к. пед. н.,
старший викладач кафедри української та іноземних мов
Вінницький національний аграрний університет

У статті доведено, що під час моделювання навчання іншомовному спілкуванню мають бути враховані особливості та закономірності сучасних педагогічних методів навчання. Це дозволить майбутньому фахівцю успішно здійснювати мовленнєву діяльність, а також сформувати мовленнєві навички й уміння для їхнього використання в майбутній професійній діяльності.

У статті підтверджено, що для чіткої і науково обґрунтованої діяльності необхідні такі організаційні методи навчання:

- 1) забезпечення засвоєння знань, умінь та навичок;
- 2) урахування особливостей рідної мови;
- 3) послідовне вивчення розділів програмного матеріалу;
- 4) урахування специфіки і паралельного навчання таким видам мовленнєвої діяльності, як аудіювання, читання, письмо, говоріння;
- 5) мовленнєва спрямованість навчання, застосування вправ на розвиток непідготовленого мовлення;
- 6) навчання на мовленнєвих зразках та інше.

Крім організаційних методів, розглянуто педагогічні методи, які можуть мобілізувати та удосконалити процес створення іншомовного спілкування. Вони передбачають:

- 1) опору на логічне, образне і творче мислення;
- 2) організацію творчої групової, парної й індивідуальної діяльності;
- 3) створення навчального процесу близького до життєвої практики;
- 4) відчуття успіху індивідуальної та сумісної діяльності.

Зроблено висновок, що для того, щоб мовленнєва поведінка на заняттях стала мотивованою, в тих, хто навчається, повинні виникати комунікативні наміри, повинні бути створені умови для їхньої реалізації. Ці умови реалізуються за допомогою певних ситуацій. У нашому випадку це автентично-проблемні, в яких використовуються різні типи спілкування.

Ключові слова: спілкування, іншомовне спілкування, організаційні методи, комунікативне спілкування, комунікативна діяльність, педагогічні методи.

В статье доказано, что во время моделирования обучения иноязычному общению должны быть учтены особенности и закономерности современных педагогических методов обучения. Это позволит будущему специалисту успешно осуществлять речевую деятельность, а также сформировать речевые навыки и умения для их использования в будущей профессиональной деятельности.

В статье подтверждено, что для четкой и научно обоснованной деятельности необходимы следующие организационные методы обучения:

- 1) обеспечение усвоения знаний, умений и навыков;
- 2) учет особенностей родного языка;
- 3) последовательное изучение разделов программного материала;
- 4) учет специфики и паралельного обучения таким видам речевой деятельности, как аудирование, чтение, письмо, говорение;
- 5) речевая направленность обучения, применение упражнений на развитие подготовленной речи;
- 6) обучение на речевых образцах и прочее.

Кроме организационных методов, рассмотрены педагогические методы, которые могут мобилизовать и усовершенствовать процесс создания иноязычного общения. Они предусматривают:

- 1) опору на логическое, образное и творческое мышление;
- 2) организацию творческой групповой, парной и индивидуальной деятельности;